

تکنولوژی آموزشی ابزاری
مؤثر در خدمت تغییر نظام

نوزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلمهای آموزشی و تربیتی با شرکت ۲۲ کشور جهان، به همت دفتر پژوهش‌های هنری و نمونه‌سازی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی از تاریخ پانزدهم لغایت بیست و دوم آبانماه ۱۳۶۸ در تهران برگزار شد. برگزاری این جشنواره موجب پیش آورد تا بحث در خصوص تکنولوژی آموزشی و کاربرد هر چه گسترده‌تر آن در جریان آموزش و پرورش، بیش از پیش مورد توجه و عنایت قرار گیرد.

تقارن برگزاری این جشنواره با آغاز فعالیت مجدد شورای تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش زمینه‌ساز عطف توجه به تکنولوژی آموزشی به عنوان یکی از موضوعاتی است که در طراحی نظام جدید می‌بایست مورد مذاقه قرار گیرد. چرا که امروزه به موضوع استفاده از فیلم و ویدئو، تلویزیون، کامپیوتر و... به مثابه ابزار مؤثری در خدمت ایجاد تحول در آموزش و پرورش نگریده می‌شود. خوشبختانه این معنی از نظر مسئولین و دست‌اندرکاران امر تغییر نظام دور نمانده و وزیر محترم آموزش و پرورش نیز در سخنرانی افتتاحیه جشنواره بر این مهم تأکید کردند.

در این مجال برآنیم تا به اختصار ضرورت استفاده هر چه بیشتر از فیلمهای آموزشی به عنوان یکی از مظاهر تکنولوژی آموزشی را با عنایت به یافته‌های تحقیقاتی و همچنین شرایط و امکانات کشور تبیین نموده و عوامل مؤثر در عدم به کارگیری این

رسانه را از نظر بگذرانیم. آنگاه شیوه‌های برخورد مؤثر با عوامل
مخل به کار گرفتن فیلمهای آموزشی در عرصه آموزش و پرورش را
یادآور خواهیم شد.

الف: ضرورت استفاده از فیلمهای آموزشی از کجا ناشی میشود؟

۱ - یافته‌های تجربی حوزه روان‌شناسی حکایت از آن دارد که
قریب ۷۰ درصد از آموخته‌های انسان از طریق حس
بینایی، و ۳۰ درصد بقیه از طریق سایر حواس حاصل
می‌شود. این بدان معناست که آموزش و پرورش
می‌بایست بیش از پیش نسبت به فراهم ساختن محیط و
موقعیتهای مستعد فراگیری بصری اقدام کند و به عصر
حاکمیت فراگیری از طریق شنوایی یا آموزش زبانی از
محیطهای آموزشی پایان داده شود.

۲ - استفاده از فیلمهای آموزشی باعث ایجاد تنوع در فرایند
آموزش می‌شود. این خود از سویی سبب ایجاد انگیزه در
فراگیران می‌کند و از سوی دیگر با توجه به تفاوتهای
فردی میان آنان، امکان یادگیری مؤثر برای تعداد بیشتری
از دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد. به‌طور خلاصه،
استفاده از فیلمهای آموزشی به‌عنوان یکی از شیوه‌های
توجه کردن و بها دادن به واقعیت وجود تفاوتهای فردی در
فرایند تعلیم و تربیت مطرح می‌باشد.

۳ - استفاده از فیلمهای آموزشی، باعث ایجاد پیوند بین
آموزش از یک‌سو و حقایق و واقعیات از سوی دیگر
شده است که این خود در معنادار شدن یادگیری و بالطبع
ثبات و استحکام آموخته‌ها تأثیر به‌سزایی دارد. همچنین
برانگیختن حس کنجکاوی و تفکر خلاق در
دانش‌آموزان که از عوامل کلیدی در جریان یادگیری
معنادار به حساب می‌آید نیز می‌تواند از طریق
به‌کارگیری فیلمهای آموزشی تقویت شود.

۴ - با توجه به تنگناهای موجود در امر تأمین نیروی انسانی
مورد نیاز آموزش و پرورش به‌ویژه در مناطق محروم و
روستایی، استفاده از فیلمهای آموزشی و ویدئو
می‌تواند به‌عنوان یکی از روشهای محرومیت‌زدایی و
در جهت دستیابی به آرمان تأمین برابری فرصتهای
آموزشی در کشور، مورد مطالعه قرار گیرد. تحقیقات
به‌عمل آمده نشان می‌دهد که آموزش از طریق فیلم

(تلویزیون، ویدئو) موجد همان آثار یادگیری است که استفاده از معلم.

ب: اهم عوامل مؤثر در عدم به کارگیری فیلمهای آموزشی:

۱ - بر اساس یافته‌های پژوهشی، مهمترین عامل باز دارنده، کیفیت نازل فیلمهای تهیه شده و عدم ارتباط آنها با مسائل و موضوعات مهم آموزشی می‌باشد.

۲ - هراس معلمان در استفاده از تکنولوژی آموزشی و مقاومت کردن در برابر نفوذ این پدیده در عرصه تعلیم و تربیت. این بدان جهت است که معلمان غالباً بر این باورند که نفوذ تکنولوژی آموزشی به صحنه و قلمروی آموزش و پرورش در حقیقت نقش و جایگاه آنان را به مخاطره خواهد انداخت.

۳ - ضعف مهارتی معلمان در استفاده از وسایل و ابزار مورد نیاز جهت به کارگیری تکنولوژی آموزشی (فیلم، ویدئو و...) و نداشتن اعتماد به نفس کافی در این زمینه.

ج: چگونگی برخورد و مواجهه با عوامل مخل استفاده:

۱ - همکاری و مشارکت و سرمایه‌گذاری هنرمندان و فیلمسازان با وزارت آموزش و پرورش جهت تهیه و تولید فیلمهای آموزشی به صورت پروژه‌های مشترک. همان گونه که قبلاً اشاره شد یکی از علل قطعی عدم استفاده از فیلمهای آموزشی، عدم توجه سازندگان آنها به نیازها، اولویتها و ضرورت‌های نظام تعلیم و تربیت بوده است چنانچه همکاری سازنده و اصولی بین ارگانها و نهادهای دست اندرکار ساخت فیلم از یک سو و وزارت آموزش و پرورش از سوی دیگر به وجود آید، می‌توان نسبت به کار بست فیلمهای آموزشی در آموزش و پرورش و برخورداری از آثار مثبت این امر امیدوار بود.

۲ - آشناسازی معلمان با مبانی، شیوه‌ها و مهارتهای لازم جهت استفاده از تکنولوژی آموزشی در فرایند تدریس از طریق برنامه‌های تربیت معلم و دوره‌های ضمن خدمت از جمله گامهای زیربنایی است که می‌تواند در این خصوص راهگشا باشد.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که در نهایت استفاده از فیلمهای آموزشی منوط و موقوف به ایجاد تشکیلات و سازمان

مناسب در وزارت آموزش و پرورش می‌باشد تا فیلمهای تولید شده به‌نحو مقتضی در دسترس کلیه علاقه‌مندان و نیازمندان در سراسر کشور قرار گیرد.

متأسفانه وزارت آموزش و پرورش در حال حاضر فاقد چنین نظم و تشکیلاتی است و حتی استفاده از فیلمهای موجود در آرشیو برای استانها و مناطق کشور نیز امکان‌پذیر نمی‌باشد.

امید است با عنایت به نکات یاد شده شاهد رشد و به‌کارگیری تکنولوژی آموزشی به‌طریق اصولی و مطالعه شده باشیم و از توان و امکانات این بدیده در جهت ارتقای کیفی آموزش و پرورش بهره‌مند گردیم. ان‌شاء...!

سر دبیر

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی